

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ У ЗРОСТАННІ ПРИБУТКОВОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах сучасного розвитку України фінансові результати стають головною рушійною силою підприємства, тому одним із актуальних завдань є ефективне управління формуванням фінансових результатів, яке передбачає отримання максимального прибутку за рівня мінімальних витрат.

У теорії і практиці розрізняють різні типи прибутку. Розглянемо деякі з існуючих класифікацій видів прибутку, виділяючи їхні характерні ознаки. За джерелами формування прибутку розрізняють класифікаційні ознаки, які ґрунтуються на видах діяльності підприємств.

У системі господарського обліку підприємств стандартами передбачений розподіл усіх доходів і витрат організації на два види: звичайні доходи і витрати та надзвичайні. У свою чергу, звичайні поділяються на операційні доходи та витрати, а також доходи і витрати від іншої діяльності. Операційні мають додатковий розподіл на основні та інші операційні, а доходи та витрати від іншої діяльності включають доходи й витрати інвестиційної та фінансової діяльності. З урахуванням даної класифікації доходів і витрат формується можлива систематизація прибутку за джерелами формування.

Прибуток від звичайних видів діяльності розраховують як різницю між доходами від звичайних видів діяльності та понесеними витратами за цими видами діяльності. Надзвичайний прибуток (збиток) – це можливі надходження або витрати (втрати), понесені організацією внаслідок надзвичайних ситуацій. Загальний прибуток (чистий прибуток) – це прибуток від усіх видів діяльності підприємства, як від звичайних, так і від надзвичайних.

У фінансовому обліку податок на прибуток визначається і відображається у звіті про фінансові результати відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток» [3].

За періодом формування виділяють прибуток попереднього періоду (тобто періоду, що передує звітному), прибуток звітного періоду і прибуток майбутніх періодів (планований прибуток). Такий розподіл використовується з метою аналізу і планування, виявлення динаміки одержання прибутку, побудови планових розрахунків.

За ступенем регулярності одержання виділяють прибуток, що формується підприємством регулярно (постійно), і надзвичайний (не передбачуваний) прибуток. Регулярні (постійні) прибутки (збитки) підприємство, як правило, отримує від звичайної діяльності. Надзвичайний прибуток характеризує незвичайне для даного підприємства джерело його формування або досить рідкісний характер його формування.

За характером використання в складі прибутку, що залишається після сплати податків та інших обов'язкових платежів (чистого прибутку), виділяють капіталізовану і спожиту його частини. Капіталізований прибуток характеризує ту його суму, що спрямована на фінансування приросту активів підприємства, а спожитий прибуток – частину, що витрачена на виплати власникам або на соціальні програми підприємства. В обліку розглядають, відповідно, нерозподілений та розподілений прибуток. При цьому нерозподілений прибуток фіксується у формі № 1 «Баланс» [4] у складі власного капіталу на початок та на кінець звітного періоду і має узгоджуватися зі значенням чистого прибутку за формою № 2 «Звіт про фінансові результати» [5].

За складом елементів, що формують прибуток, розрізняють валовий (маржинальний), прибуток від звичайної діяльності і чистий прибуток підприємства. Під цими термінами розуміють звичайно різний ступінь «очищення» отриманих підприємством доходів від понесених ним у процесі господарської діяльності витрат. Валовий (маржинальний) прибуток характеризує суму чистого доходу від звичайної діяльності за винятком суми змінних витрат. Прибуток від звичайної діяльності характеризує суму чистого доходу від звичайної діяльності за винятком усіх витрат, як постійних, так і змінних (балансовий прибуток відповідно становить різницю між усією сумою чистого доходу підприємства і всією сумою його поточних витрат). Чистий прибуток характеризує суму прибутку від звичайної діяльності, що зменшений на суму обов'язкових податкових платежів, здійснених за рахунок нього.

Вважаємо, що така класифікація прибутку найбільш повно висвітлює його сутність, розкриваючи притаманні особливості.

В контексті дослідження варто зазначити, що на оптимізацію прибутку впливає собівартість. Саме зниження собівартості є запорукою підвищення прибутковості. В господарському обліку контроль за собівартістю здійснюється за допомогою системи стандарт-кост та директ-кост. Суть системи «стандарт-кост» розкривається на основі

основних принципів і особливостей цієї системи. Так, до основних принципів системи «стандарт-кост» можна віднести:

- 1) науково обґрунтоване попереднє нормування витрат;
- 2) роздільний облік витрат за нормативами та відхилень від нормативів;
- 3) періодичний перегляд нормативів при зміні умов виробництва;
- 4) калькулювання собівартості продукції за нормативними і фактичними витратами;
- 5) систематичний контроль і аналіз відхилень від нормативів за їх видами, місцями виникнення, причинами; оперативне реагування на відхилення.

Основними особливостями системи стандарт-кост є:

- наявність норм споживання ресурсів і облікових цін на ці ресурси в процесі діяльності підприємства;
- відображення фактичних затрат з розподілом їх на затрати за нормама та відхилення від норм;
- оперативний облік відхилень від норм споживання ресурсів з визначенням величини відхилень за місцями виникнення, причинами і винуватцями цих відхилень для управління затратами;
- системний облік змін норм для перевірки обґрунтованості поточного рівня норм і контролю економічної ефективності здійснення організаційно-технічних заходів;
- формування звітів про затрати та деталізація даних про виявлені відхилення з урахуванням конкретних чинників і винуватців у цих відхиленнях.

Завдяки вказаним принципам і особливостям цей метод обліку є ефективним інструментом:

1) планування. Наявність норм спрощує планування потреб у виробничих ресурсах (обладнанні, матеріалах, персоналі) та фінансах для придбання цих ресурсів. Формування на базі норм затрат планових калькуляцій дає змогу планувати затрати, програму випуску, ціни та обсяги реалізації, а також виручку та майбутній прибуток;

2) оперативного контролю й прийняття управлінських рішень. У процесі виробництва внаслідок різноманітних причин виникають відхилення від нормального режиму технологічного процесу, а разом із ними і відхилення в споживанні виробничих ресурсів, що викликає, як правило, додаткові затрати на виробництво. Оперативним виявленням причин, що призвели до відхилень, можна відновити нормаль

ний хід виробничого процесу та уникнути негативних відхилень у майбутньому;

3) аналізу. Внаслідок використання аналітичної класифікації виявлених відхилень за причинами та винуватцями, об'єктами обліку, реально ще до закінчення звітного періоду спрогнозувати результати діяльності підприємства в цілому, окремих місць виникнення затрат і центрів відповідальності та розробити програму скорочення затрат

Отже, система «стандарт-кост» може вплинути на підвищення доходності підприємства за наступними трьома напрямками:

- виявлення перевитрат (несприятливих відхилень), які знижують прибуток підприємства;
- надання менеджерам точних даних про собівартість виробництва, на
- підставі яких відділ збуту може планувати обсяги продажу і встановлювати
- оптимальні ціни;
- мінімізації облікової роботи, яка пов'язана з калькулюванням.

В свою чергу, система директ-кост є методом обліку витрат, суть якого полягає у тому, що всі витрати ділять на дві групи – прямі (змінні) та непрямі (постійні), а в собівартості враховують лише прямі витрати. Непрямі витрати вилучають із собівартості, оскільки, на думку прихильників цього методу, вони залежать не стільки від виробничого процесу, скільки від його тривалості (часу). Таким чином, найхарактернішим для директ-кост є чітке розмежування в обліку прямих та непрямих витрат. Вони зовсім різні і в схемах кореспонденції рахунків ніколи не повинні змішуватися.

Ще одним і доволі ефективним інструментом оптимізації прибутку є система ключових показників ефективності (КПЕ) і система збалансованих показників, що одержали широке поширення в практиці управління західних компаній.

Під системою КПЕ розуміється система фінансових та нефінансових показників, що впливають на кількісну або якісну зміну результатів по відношенню до стратегічної мети (або очікуваного результату). Система збалансованих показників включає КПЕ, необхідні для кожного об'єкта контролю (виробниче або структурний підрозділ), та методику їх оцінки. Дані системи або методики становлять основу при прийнятті рішень, що базуються на оцінці ефективності діяльності підприємства і спрямовані на досягнення стратегічних цілей організації.

Оцінка ефективності – саме той інструмент, який дозволяє визначити, наскільки управління організацією відповідає рівню досягнення стратегічних цілей, в Зокрема зміцнення і зростання ринкової вартості компанії. Варто відзначити, що ця методика – лише інструмент, що полегшує процес прийняття управлінських рішень за рахунок забезпечення керівництва повноцінною інформацією, але вона аж ніяк не є панацеєю у вирішенні системних проблем компанії. Ця методика дозволяє ідентифікувати факт і область виникнення проблеми, але не дає готових рішень.

Завдання системи КПЕ і збалансованих показників полягає в перекладі стратегії компанії в комплексний набір показників її діяльності, що визначає основні параметри системи вимірювання і управління. Набір показників задає основу для формування стратегії компанії і включає кількісні характеристики для інформування співробітників про основні чинники успіху в сьогоденні і майбутньому. Формулюючи очікувані результати, компанія ставить мету та створює умови для її реалізації, а вище керівництво направляє енергію, здібності і знання співробітників на вирішення завдань довгострокової перспективи.

Інформації повинно бути рівно стільки, скільки необхідно для аналізу; набагато важливіше, щоб вона була об'єктивною, правильною і надходила в строк

Орієнтир на показники, що характеризують лише одну область діяльності, може негативно відбитися на кінцевому результаті. Отже, система збалансованих показників включає чотири основні аспекти:

- Фінансову діяльність.
- Відносини зі споживачем.
- Внутрішню виробничу діяльність.
- Навчання і розвиток.

Список використаних джерел:

1. Бланк И.А. Управление прибылью / Игорь Александрович Бланк. – [2-е изд.]. – К.: Ника-Центр, Эльга, 2002. – 752 с.
2. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 22.05.1997 р. № 283/97-ВР // Бухгалтерія. Право. Податки. Консультації – 2007. – № 30–31. – С. 13–75.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток», затв. наказом Мінфіну України від 28.12.2000 р. № 353 // Бухгалтерія. Право. Податки. Консультації. – 2005. – № 29. – С. 87–90.

4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Баланс», затв. наказом Мінфіну України від 31.03.1999 р. № 87 // Бухгалтерія. Право. Податки. Консультації. – 2005. – № 29. – С. 21–26.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 «Звіт про фінансові результати», затв. наказом Мінфіну України від 31.03.1999 р. № 87 // Бухгалтерія. Право. Податки. Консультації. – 2005. – № 29. – С. 27–31.
6. Пушкар М. С. Створення інтелектуальної системи обліку: монографія / Пушкар М. С. – Тернопіль: Карт-бланш, 2007. – 152 с.
7. Романенко О. Р. Фінанси: Підручник / О. Р. Романенко. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 312 с.
8. Фінанси: підручник / [С. І. Юрій, В. М. Федосов, Л. М. Алексеєнко, В. Г. Дем'янишин та ін.]; за ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. – К.: Знання, 2008. – 611 с.
9. Семанюк В.З. Інформаційні ресурси підприємства в теорії обліку // Облік як інформаційна система для економічної безпеки підприємств в конкурентному середовищі/ матеріали міжнародної науково-практичної конференції 25-26 листопада 2010 року– Тернопіль, ТНЕУ, 2010 – С.69-72

Науковий керівник: д.е.н., професор Пушкар М.С.

Чомко Ярослав,
студент групи РКзм-52

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

В країнах світу існують різні підходи до складання фінансової звітності. Так, фінансова звітність американських компаній включає три основних звіти: звіт про прибутки і збитки (*Income Statement*), балансовий звіт (*Balance Sheet*) і звіт про рух грошових коштів (*Statement of Cash flow*). Крім того, часто також представляються звіт про нерозподілений прибуток (*Retained Earnings Statement*) і звіт про акціонерний капітал (*Statement of Stocrholders Equity*). Фінансова звітність показує залишки за рахунками та їх зміни, а також агреговані показники за кількома рахунками та їх зміни, а також агреговані показники за кількома рахунками, такі як чистий прибуток.

Звіт про прибутки і збитки відображає зміну чистого залишку активів (капіталу власників компаній) в результаті комерційних опера-